

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม มีสาระโดยสรุปพอสังเขป ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม ตามแนวคิดของ Fountain

สมมติฐานของการวิจัย

คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมของกลุ่มที่มีแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มจะสูงกว่ากลุ่มที่มีการแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การสร้างโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

ขั้นที่ 2 การทดลองใช้โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การปรับปรุงและนำเสนอโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

ขั้นที่ 1 การสร้างโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

วิธีดำเนินการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง สรุป
ได้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ด้านแนวคิดและทฤษฎีของนักการศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งและ
การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การอภิปรายกลุ่ม รูปแบบการสร้างและพัฒนาโปรแกรมการสอน

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างโปรแกรมประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของโปรแกรม
ลักษณะของโปรแกรม เกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรม เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการ
สอน สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผลโปรแกรม กรอบความคิดในการสร้างโปรแกรมใช้
แบบจำลองที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model or Objective) ของ Tyler

3. กำหนดส่วนประกอบของโปรแกรม ดังนี้ คือ ชื่อโปรแกรม หลักการและเหตุผล
เป้าหมายของโปรแกรม ลักษณะของโปรแกรม เนื้อหา วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการ
ประเมินผลการเรียน

4. การจัดสร้างเอกสารการสอนและการตรวจสอบคุณภาพ

เอกสารการสอนที่จัดสร้างประกอบด้วย แผนการสอน และแบบบันทึกผลการแก้ปัญหา
ความขัดแย้งจากวิธีการ 6 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Fountain

4.1 การดำเนินการจัดสร้างแผนการสอนมีขั้นตอนต่างๆ คือ กำหนดลักษณะของแผน-
การสอน กำหนดขอบเขตเนื้อหา สร้างแผนการสอนสำหรับโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถใน
การแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนโดยใช้วิธีการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Fountain ชั้น
2 ชุดละ 13 แผน ใช้กับกลุ่มที่ให้ผู้เรียนแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม 1 ชุด
และกลุ่มที่ให้ผู้แก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นรายบุคคล 1 ชุด จากนั้นนำแผนการสอนไปตรวจสอบคุณภาพ
โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและนำไปทดลองใช้

4.2 แบบบันทึกผลการแก้ปัญหาความขัดแย้งจากวิธีการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอนตามแนว-
คิดของ Fountain เป็นแผ่นกระดาษเพื่อให้ผู้เรียนเขียนสรุปผลแต่ละขั้นตอนของการแก้ปัญหาความ-
ขัดแย้งในสถานการณ์ความขัดแย้งสมมติที่เรียนแต่ละครั้ง

5. เครื่องมือในการประเมินโปรแกรมและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือในการประเมินโปรแกรมประกอบด้วย แบบสอบความสามารถในการแก้ปัญหา
ความขัดแย้งและแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับโปรแกรม

แบบสอบความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง มีการดำเนินการดังนี้ สร้างเป็นแบบ
อัตร้อยจำนวน 12 ข้อโดยกำหนดสถานการณ์ความขัดแย้งสมมติขึ้นจากลักษณะของเนื้อหาความขัดแย้ง

ที่ Fountain แบ่งไว้ 3 ประเภทๆละ 4 สถานการณ์ รวมทั้งสิ้น 12 สถานการณ์ ให้นักเรียนเขียนวิธีที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งมาข้อละ 1 คำตอบ คะแนนเต็มในการตรวจมี 12 คะแนน จาก 12 ข้อ เกณฑ์ที่ใช้กำหนดไว้ใน การตรวจให้คะแนนคำตอบใช้แนวคิดในการจัดการความขัดแย้งแบบวิธีชนะ-ชนะ

หาคุณภาพของแบบสอบความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จากการพิจารณาตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านและนำแบบสอบไปทดลองใช้เพื่อนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากโดยใช้เทคนิคการแบ่งข้อสอบร้อยละ 50 ของจอห์นสัน และหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR 20 ของคูเคอร์ ริชาร์ดสัน ปรากฏว่ามีค่าอำนาจจำแนก .24-.41 และค่าความยากที่ได้อยู่ระหว่าง .29-.79 ค่าความเที่ยงของแบบทดสอบได้เท่ากับ .62 หาค่าความตรงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันจากการหาความสอดคล้อง ในการตรวจของผู้วิจัยกับผู้ช่วยผู้วิจัยได้เท่ากับ 0.97

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งมี 2 ตอน ตอนแรก เป็นแบบปลายปิดชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับโปรแกรม และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดจำนวน 2 ข้อ เกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ หาประสิทธิภาพของแบบสอบถามโดยผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มเติม และนำไปทดลองใช้เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 2 การทดลองใช้โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

ในการทดลองใช้โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนบ้านปากเหมือง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง จำนวน 43 คน ที่มีผลการเรียนวิชาภาษาไทยจากการสอบในเทอมที่ผ่านมาตั้งแต่ 2 ขึ้นไป ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 40 คนที่สมัครใจและได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครองในการเข้าร่วมโปรแกรม และได้มีการจับคู่นักเรียนที่มีคะแนนเท่ากันหรือใกล้เคียงกันจำนวน 20 คู่ เพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน โดยการจับฉลากเลือกกลุ่มเป็นกลุ่มทดลองที่ 1 ที่แก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มและกลุ่มทดลองที่ 2 ที่แก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นรายบุคคล

วิธีดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งสรุปได้ดังนี้

1. วิธีดำเนินการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยจะทำการทดสอบก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (Pre- test) โดยให้นักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มทำแบบสอบถามความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

1.2 ดำเนินการสอนตัวอย่างประชากรตามแผนการสอนทั้ง 26 แผน โดยใช้กับกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 13 แผน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 จะให้แก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม ส่วนกลุ่มทดลองที่ 2 จะให้แก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นรายบุคคล เวลาที่ใช้สอนแผนละ 1 ชั่วโมง (3 คาบๆละ 20 นาที) ใช้เวลาในการดำเนินการ 6 สัปดาห์ สอนนอกเวลาเรียนปกติ เวลา 15.30-16.30 น. รวมทั้งสิ้น 26 ชั่วโมง โดยจะสอนสลับกันในแต่ละวันระหว่างกลุ่มทดลองสองกลุ่ม การดำเนินการสอนเริ่มในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ตั้งแต่วันที่ 3 กันยายน 2540 ถึงวันที่ 8 ตุลาคม 2540

ในระหว่างการดำเนินการสอนผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลอื่นๆเพิ่มเติม โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อจะได้นำข้อมูลไปประกอบการอภิปรายผลต่อไป

1.3 หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกำหนดในโปรแกรมแล้ว จะทำการสอบนักเรียนทั้งสองกลุ่ม (Post-test) โดยให้ทำแบบสอบถามความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง จากชุดเดิมที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียน และให้นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ 1 ทำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ค้างนี้

2.1 คำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง หลังการเข้าร่วมโปรแกรมระหว่างกลุ่มที่แก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มกับกลุ่มที่แก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นรายบุคคล โดยใช้ค่าที (t-test dependent)

2.2 คำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลความหมายของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับโปรแกรม ในตอนที่ 1

ขั้นที่ 3 การปรับปรุงโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้โปรแกรม ทั้งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับโปรแกรม ข้อมูล

ที่ได้จากการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการของผู้วิจัยมาปรับปรุงแผนการจัดการจัดกิจกรรมที่ใช้ในโปรแกรมให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากขึ้น แล้วจึงนำเสนอโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มที่แก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง หลังเข้าร่วม โปรแกรมสูงกว่ากลุ่มที่แก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง พบว่า

นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอยู่ในระดับมาก 12 รายการจากทั้งหมด 13 รายการ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 รายการ

ตอนที่ 3 การปรับปรุงและนำเสนอ โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

ในการทดลองใช้โปรแกรมผู้วิจัยได้สอนตามแผนการสอนที่สร้างขึ้นจำนวน 2 ชุด จำนวน 26 แผน โดยสอนในกลุ่มที่แก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม จำนวน 13 แผน กลุ่มที่แก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นรายบุคคล จำนวน 13 แผน สอนครั้งละ 1 แผนจนครบทุกแผนการสอน หลังจากได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการทดลองใช้โปรแกรม ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับ โปรแกรมแล้ว ทำให้พบประเด็นการปรับปรุง โปรแกรมดังนี้ คือ

ความจำกัดของแผนการเตรียมความพร้อมในแผนที่หนึ่งของกลุ่มทดลองที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เพียงแผนการสอนเดียวทำให้นักเรียนบางคนยังเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนในกลุ่มได้ไม่ชัดเจนพอ ผู้วิจัยจึงปรับปรุงโดยการเตรียมความพร้อมผู้เรียนในแผนการสอนที่ 2 และ 3 ด้วย โดยคำนึงลักษณะขั้นตอนเช่นเดียวกับแผนที่ 1 แต่ใช้เนื้อหาของสถานการณ์ความขัดแย้งสมมติจากแต่ละแผน

ตอนที่ 4 โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม

โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม มีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของโปรแกรม

เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม ตามแนวคิดของ Fountain

ลักษณะของโปรแกรม

เป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตร โดยใช้แผนการสอนจำนวน 13 แผน ใช้เวลาแผนการสอน
ละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งสิ้น 13 ชั่วโมง จัดนอกเวลาเรียนปกติวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ หลัง-
เลิกเรียนในช่วงเวลา 15.30-16.30 น.

เกณฑ์การคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วม โปรแกรม

เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สมัครใจและได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครองใน
การเข้าร่วมโปรแกรม และมีผลการเรียนในวิชาภาษาไทยจากการสอบปลายภาคในเทอมที่ผ่านมาตั้งแต่
ระดับ 2 ขึ้นไป

เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้สอน คือ แนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบวิธีชนะ-ชนะของสถานการณ์
ความขัดแย้งสมมติจากลักษณะของความขัดแย้ง 3 ประเภท ตามแนวคิด Fountain ที่ได้แบ่งไว้ จำนวน
12 แผน ดังนี้คือ

1. ความขัดแย้งในเรื่องของสิ่งของ จำนวน 4 แผน คือ ความงำกัณในเรื่องวัสดุ ตำแหน่ง
ทักษะและเวลา

2. ความขัดแย้งในเรื่องของความรู้สึก จำนวน 4 แผน คือ ความรู้สึกที่เกิดจากการถูก
คุกคามต่อความรู้สึกที่ว่าตนมีค่า ความมีอคติ การกระทำอย่างไม่เอาใจใส่และความผิดหวัง

3. ความขัดแย้งในเรื่องของความคิด จำนวน 4 แผน คือ ความแตกต่างในด้านเป้าหมาย
ค่านิยม วัฒนธรรมและการรับรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ลำดับการจัดกิจกรรมหลักมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุปและ
ประเมินผล

1. ขั้นนำ มีการทบทวนเนื้อหาและวิธีการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอนจากนั้นจึงนำเสนอสถาน-
การณ์ความขัดแย้งสมมติและคำถาม

2. ขั้นดำเนินการกิจกรรม มีการใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มแก้ปัญหาความขัดแย้งจากหัวข้อการแก้ปัญหาแต่ละขั้นตอนตามลำดับของวิธีการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Fountain คือ การระบุความต้องการ/ความจำเป็นของกลุ่มขัดแย้ง การอธิบายปัญหา การสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหา การประเมินทางเลือก การเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาและการตรวจสอบทางเลือกในการแก้ปัญหา
3. ขั้นสรุปและประเมินผล ให้ตัวแทนสรุปผลการแก้ปัญหาจากนั้นครูและนักเรียนจึงสรุปผลร่วมกัน

โดยในการเรียนแต่ละครั้งจะมีการแบ่งกลุ่มโดยจะกำหนดจำนวนสมาชิกกลุ่ม ลักษณะของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม ระยะเวลาในการรวมกลุ่มและบทบาทหน้าที่ในการอภิปรายของสมาชิกกลุ่ม

สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน ได้แก่

1. บัตรสถานการณ์ความขัดแย้งสมมติ
2. แบบบันทึกผลการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
3. บัตรแสดงวิธีการแก้ปัญหา 6 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Fountain

การประเมินผลการเรียนการสอน

ประเมินจากการพิจารณาคะแนนการทำแบบบันทึกผลการแก้ปัญหาความขัดแย้งของแต่ละกลุ่มที่เรียนในแต่ละครั้ง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อ พัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม พบว่า ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การอภิปรายผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียน หลังร่วมโปรแกรมในกลุ่มที่มีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม สูงกว่ากลุ่มที่มีการแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

- 1.1 การดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอนของ โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มครั้งนี้ มีลักษณะการจัดการเรียนการสอนได้เป็นไปตามหลักการเรียนรู้ 3 ยุทธศาสตร์ คือ การเรียนรู้แบบ

ร่วมมือกัน (cooperative - structured learning) การมีปฏิสัมพันธ์ (interactive) และการมีส่วนร่วม (participatory) ในกิจกรรมของผู้เรียน ซึ่ง Johnson (1983) อ้างถึงใน Fountain, (1995) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์การเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า จะช่วยลดการเกิดอคติในเด็กที่มีความแตกต่างกันไม่ว่าในด้านเชื้อชาติ ศาสนา เพศ ฯลฯ และสามารถจะเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างเด็กได้จึงทำให้เด็กเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นเมื่อมีการร่วมมือกันมากกว่าการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ส่วนยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นทำให้เกิดความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กได้มากยิ่งขึ้น (The Future Role of UNICEF External Relations, 1990) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Shaw (1976 อ้างถึงในอัญชัน พรสมผล, 2533) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ผลการกระทำของกลุ่มและบุคคลในด้านสภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การแก้ปัญหาและการพิจารณาตัดสิน ที่ได้ศึกษา พบว่านักเรียนที่มีสภาพการเรียนเป็นกลุ่มมีการเรียนรู้ได้เร็วกว่าบุคคลทั้งในสถานการณ์และในห้องทดลอง ส่วนด้านการแก้ปัญหาในสภาพการณ์การเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มสามารถให้คำตอบที่ดีกว่าและมากกว่าบุคคลแต่จะใช้เวลามากกว่า และในด้านการพิจารณาตัดสินจากการอภิปรายของกลุ่ม Shaw ได้สรุปว่าโดยทั่วไปกลุ่มจะมีการพิจารณาตัดสินได้แม่นยำกว่าการตัดสินเป็นรายบุคคล

1.2 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มครั้งนี้ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้นและชี้นำประเด็นให้นักเรียนได้คิดและให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง โดยการอภิปรายตามหัวข้อที่กำหนดไว้ตามขั้นตอนต่างๆของวิธีการแก้ปัญหา การจัดการที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้นี้จะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญต่อกิจกรรมที่จัดและเอาใจใส่ต่อกิจกรรมนั้นมากขึ้น สงเกตจากการที่นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของการแสดงความคิดเห็น ซึ่ง ทิสนา เขมมณี (2521) ได้กล่าวไว้ว่า การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทั่วถึงมากที่สุด และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมความกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา ซึ่งจะเป็นไปสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้และลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Yager, Johnson and Johnson (1985 อ้างถึงในกิ่งดาว กลิ่นจันทร์, 2537) ที่ได้เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนเกรด 2 จำนวน 3 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกให้ทำงานเป็นรายบุคคล กลุ่มสองให้ทำงานและอภิปรายในกลุ่มเพื่อนที่เรียนด้วยวิธีการร่วมมือ และมีการกำหนดโครงสร้างของการอภิปรายไว้อย่างชัดเจน กลุ่มสามให้งานลักษณะเดียวกับกลุ่มสอง แต่ไม่ได้กำหนดโครงสร้างของการอภิปราย ผลของการวิจัยได้ พบว่า นักเรียนในกลุ่มสองและสามมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนเป็นรายบุคคล

การจัดให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันเป็นการฝึกให้รู้จักการทำงาน การช่วยเหลือ และการแสวงหาความรู้ร่วมกัน ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะดำเนินกิจกรรมพบว่า นักเรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและรู้จักการโต้แย้งอย่างมีเหตุผลทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนด้วยกันนั้น อาจส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเพิ่มสูงขึ้นได้ อันจะเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนในกลุ่มที่มีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มหลังเข้าร่วม โปรแกรมจะสูงกว่ากลุ่มที่มีการแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลของการวิจัยดังกล่าวนี้ได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของยูพิน จิรสุชานนท์ (2522) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยวิธีการอภิปรายกับวิธีสอนแบบบอกให้รู้ ซึ่งผลของการวิจัยดังกล่าว พบว่า กลุ่มทดลองเรียนโดยวิธีสอนแบบอภิปรายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนโดยวิธีสอนแบบบอกให้รู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 การจัดการเรียนการสอนในโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญห ความขัดแย้งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มในครั้งนี้ ได้กำหนดขนาดกลุ่มการอภิปรายของผู้เรียนให้มีจำนวนสมาชิกกลุ่มละ 5 คน การกำหนดขนาดของกลุ่ม กลุ่มผู้เรียนดังกล่าวนี้ เป็นไปตามหลักการจัดกลุ่มผู้เรียน ดังที่หอมวล ใจชื่อ (2529) สรุปไว้ จาก ผลการวิจัยของ นพเก้า สุนทรเทศ และคนอื่นๆว่า กลุ่มการเรียนที่มีสมาชิกกลุ่มละ 5 คน เป็นการกำหนดขนาดกลุ่มการเรียนที่เหมาะสมที่สุด เพราะถ้าสมาชิกกลุ่มน้อยกว่า 5 คนขนาดของกลุ่มจะเล็กลงไป และกลุ่มที่มีจำนวนกลุ่มจะมีแนวโน้มไม่ค่อยได้ผลเหมือนกลุ่มที่มีขนาดเป็นจำนวนคี่ เหตุผลของการจัดให้มีจำนวนสมาชิกกลุ่มที่เหมาะสมดังกล่าวนี้ จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของตนเองได้อย่างทั่วถึง ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมทุกขั้นตอนของกระบวนการแก้ปัญหา นักเรียนทุกคนมีโอกาที่จะได้เป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในการอภิปรายของกลุ่ม ซึ่งการที่นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออกและแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดนี้ จะทำให้ความรู้ความคิดกระจายถึงกันเป็นการเพิ่มความรู้ความคิดให้แก่กันและกันมีผลทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น ดังที่โยธิน ศันสนุทธ (2526) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนแบบกลุ่มเล็ก ซึ่งมีจำนวนสมาชิกจำกัดโดยเน้นการขึ้นอยู่กับกันของสมาชิกกลุ่มเป็นเหตุผลสำคัญของการรวมกลุ่ม ทำให้กลุ่มมีการกระทำที่คิดว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้และการแก้ปัญหา ซึ่งจะสอดคล้องกับการวิจัยเกี่ยวกับการแก้ปัญหเป็นกลุ่มของ พวงเพ็ญ ชูณหปราช (2533) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การแก้ปัญหาโดยกลุ่มเล็ก จะช่วยทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปได้อย่างน่าพึงพอใจ เนื่องจากการถ่ายโอนโดยกลุ่มเล็กจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล เพราะการแก้ปัญหาร่วมกันนั้นผู้แก้ปัญหามีโอกาสพบปะสังสรรค์กับคนอื่นๆ ทำให้เกิดความมั่นใจในข้อมูลและสามารถปรับมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการคิดทางเลือกได้มากกว่า

ทดสอบทางเลือกได้นำเชื่อดีกว่า ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวเหล่านี้สัมพันธ์กับแนวคิดของ River W.N. (1989 : 127-131 อ้างถึงในศิริวรรณ ฉากแก้ว, 2534) ที่ว่า กระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์หรือกิจกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดสามารถทำให้นักเรียนเพิ่มพูนความสามารถและประสบการณ์ ตลอดจนทำให้นักเรียนสนใจต่อกลไกการคิดอีกด้วย

1.4 ความท้าทายของประเด็นคำถามในหัวข้อการอภิปรายที่ใช้ในการดำเนินการเรียนการสอนในกิจกรรมต่างๆขั้นตอนของการเรียนการสอนของโปรแกรม ลักษณะคำถามที่น่าสนใจและท้าทายความสามารถในการคิดของประเด็นหัวข้อการอภิปรายจะชี้ทำให้เกิดการคิดของผู้เรียนเนื่องจากคำถามที่ใช้เป็นคำถามที่สูงกว่าระดับความรู้ความเข้าใจตามทฤษฎีองค์ประกอบทางสติปัญญาด้านความรู้ของ Bloom ซึ่งจะทำให้เกิดการคิด วิเคราะห์ การตัดสินใจ และการประเมินการแก้ปัญหาให้เป็นไปตามแนวทางของวิธีการแก้ปัญหาที่กำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความสามารถในการเรียนของผู้เรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม ดังที่ ทิศนา แจมฉิมและคนอื่นๆ (2525) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้คำถามที่นอกเหนือไปจากระดับความเข้าใจทำให้ได้คำตอบที่แตกต่างกันไปหลากหลายความคิด และยังเป็นส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอีกด้วย และจากการที่ผู้วิจัยได้ประเมินในแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับความน่าสนใจและความท้าทายของหัวข้อการอภิปรายพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และในแบบสอบถามแบบปลายเปิดได้มีนักเรียนบางคนที่แสดงความคิดเห็นด้านการดำเนินกิจกรรมไว้ว่า หัวข้อการอภิปรายท้าทายความสามารถในการคิดในการดำเนินการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Leonard Clark and Irving Starr (1976 : 142-145 อ้างถึงใน สุวรรณิ ยหะกร, 2529) ที่กล่าวถึงความสำคัญของหัวข้อการอภิปรายไว้ว่า หัวข้อการอภิปรายที่ดี คือ มีลักษณะเร้าใจ และให้ผู้อภิปรายเข้าใจได้ง่ายจะช่วยให้ผู้อภิปรายมีการอภิปรายกลุ่มได้ดี สามารถเสนอแนวความคิดได้หลายแง่มุม เหตุผลต่างๆดังกล่าวนี้ อาจส่งผลสนับสนุน ผลการวิจัยให้เป็นไปดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความคิดเห็นเกี่ยวกับโปรแกรมอยู่ในระดับมาก 12 รายการจากทั้งหมด 13 รายการและมี 1 รายการอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

2.1 การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้ในโปรแกรม มีเนื้อหาที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากเนื้อหาแบบเรียนในหลักสูตรและวิธีการที่น่าสนใจ โดยผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาที่สอน คือ สถานการณ์สมมติของความขัดแย้งแต่ละประเภทซึ่งจะเป็นเนื้อหาที่ใหม่สำหรับผู้เรียน อีกทั้งแนวทางในการดำเนินกิจกรรมโดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม ก็เป็นเทคนิควิธีสอนที่นักเรียนไม่ค่อยได้เรียนกัน

บ่อนักจึงทำให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนและลักษณะของการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมของเทคนิคการอภิปรายกลุ่มนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์กันจากการอภิปรายในประเด็นหัวข้อที่กำหนดไว้ ผู้เรียนจึงได้ใช้ความคิดเห็นของตนได้อย่างอิสระ และเรียนได้อย่างไม่เบื่อ แต่กลับให้ความสนใจและกระตือรือร้นอยากที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี เห็นได้จากมีนักเรียนบางส่วนได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า เรื่องที่เรียนน่าสนใจ มีประโยชน์ต่อนักเรียนมากเพราะสามารถจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หัวข้อการอภิปรายที่เรียนทำทฤษฎีสามารถในการคิดได้ดี นักเรียนสามารถที่จะแก้ปัญหาโดยใช้ขั้นตอนตามกระบวนการที่เรียนได้เป็นอย่างดี ความคิดเห็นต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับเป้าหมายของการนำการอภิปรายกลุ่มไปใช้ ดังที่ซูศรี สนธิพระชากร (2525) ได้กล่าวไว้ว่าการนำการอภิปรายกลุ่มไปใช้แก้ปัญหา สามารถช่วยผู้-อภิปรายแสดงความคิดเห็นในเชิงการแก้ปัญหาได้มากที่สุด ด้วยเหตุผลที่กล่าวนี้อาจทำให้นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของโปรแกรมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับประโยชน์ของการอภิปรายกลุ่มซึ่งผู้เรียนจะได้รับ ดังที่ คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2521) ได้กล่าวไว้ คือ สามารถจะสร้างทัศนคติด้านจิตใจให้สมบูรณ์ของผู้เรียนขึ้น โดยช่วยส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนได้รับการยกย่องนับถือ และอาจจะช่วยลดความเครียดทางจิตใจลงได้ ในขณะที่เดียวกันจะเป็นการเพิ่มความสามารถในการเข้าสังคมและนำไปสู่ความเชื่อมั่นในความคิดและความรู้สึกของตนเองได้ด้วย

2.2 จากการสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ ระหว่างการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละแผนการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นกับการเรียนและให้ความร่วมมือกับการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นในทุกขั้นตอนด้วยความตั้งใจเป็นอย่างดี สังเกตได้จากจำนวนครั้งที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่นักเรียนพยายามมาเข้าร่วมกิจกรรมให้ตรงเวลา หรือมารอก่อนถึงเวลาเรียน และนักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรมสม่ำเสมอทุกครั้ง การที่นักเรียนให้ความสนใจและมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนนั้น มีส่วนเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตามหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับกฎการเรียนรู้ของ Thorndike (อ้างถึงในกมลรัตน์ หล้าสูงศ์, 2528) ในกฎแห่งความพร้อมที่ว่าถ้าผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนก็จะเกิดการเรียนรู้

2.3 การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละขั้นตอนในโปรแกรมนั้น ผู้วิจัยได้จัดสภาพห้องเรียนตามลักษณะรูปแบบการเรียนโดยการอภิปรายกลุ่ม กล่าวคือ ให้นักเรียนในกลุ่มนั่งเป็นรูปวงกลมซึ่งสามารถจะมองเห็นหน้าสมาชิกทุกคนในกลุ่มได้อย่างทั่วถึง การจัดบรรยากาศในการเรียนมีความเป็นกันเอง ผู้วิจัยพยายามไม่ให้เกิดความเคร่งเครียดขึ้น โดยใช้การพูดจาเป็นกันเอง อ่อนโยนแจ่มใสกับผู้เรียน พยายามชักชวนและกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความอยากเรียน ใช้การเสริม-แรงทางวาจาโดยการชมเชยในบางโอกาส และใช้รางวัลเป็นสิ่งของในบางครั้ง เช่น เมื่อนักเรียนกลุ่ม

ใครรวมกลุ่มได้อย่างรวดเร็วและเรียบร้อย หรือ กลุ่มใดที่ทำงานเสร็จเร็ว และสมาชิกทำงานร่วมกันในกลุ่มได้ดี เนื่องจากเวลาที่เรียน คือ ช่วงหลังเลิกเรียน นักเรียนเริ่มเหนื่อยล้ากับการเรียนกันมาแล้ว สาเหตุดังกล่าวนี้ อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ส่งผลต่อการวิจัยในลักษณะดังกล่าวและจากการประเมินความคิดเห็นของนักเรียนในลักษณะที่เป็นคำถามปลายเปิด ได้มีนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะไว้ว่า ครูใจดี และ ยิ้มแย้มแจ่มใสทุกวันหรือครูใจดีเกินไปไม่ดูแล จะทำให้กลัวว่าจะมีนักเรียนเคยตัวไม่เชื่อฟังครู และได้มีนักเรียนแสดงความคิดเห็นในด้านการดำเนินกิจกรรมไว้ว่า ทำให้ได้รู้จักและสนิทสนมกับเพื่อนๆเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกับเพื่อนนักเรียนต่างเพศด้วยกันที่ปกติมักจะมีเรื่องทะเลาะกันเป็นประจำ ความคิดเห็นดังกล่าวเหล่านี้เป็นไปตามแนวคิดของฉันทนา ภาคบงกช (อ้างถึงในสมิต ออบสุวรรณ, 2539) ที่ได้กล่าวถึงหลักในการจัดการเรียนการสอนไว้ว่า การสร้างทัศนคติที่ดีต่อตัวครูให้กับเด็กในด้านความเหมาะสม และความน่าเชื่อถือในบุคลิกภาพและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก โดยให้มีบรรยากาศของการยอมรับและความเข้าใจในตัวเด็กจะช่วยให้เด็กมีทัศนคติที่ดีต่อตัวครูและมีความสุขในการเรียน จะส่งผลต่อการเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียนโดยจะช่วยให้เด็กกล้าแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผล จะส่งผลดีต่อการเรียนรู้ในตัวเด็กขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับผลของการศึกษาวิจัยในเรื่อง การแก้ปัญหาโดยการร่วมมือกันของผู้เรียนกลุ่มเล็กของ Slavin (1980 อ้างถึงใน พวงเพ็ญ ชูณหปราณ, 2533) ที่ได้พบว่า การเรียนโดยร่วมมือกันทำให้เกิดสัมพันธภาพอันดี ระหว่างเด็กที่ต่าง-กัน และเทคนิคการเรียนร่วมกันทำให้นักเรียนมีความคิดที่ดีมีความเข้าใจและคิดถึงคนอื่นตลอดเวลาไม่ว่าจะนำไปใช้ในการสอนอะไรก็ตาม

จากผลการวิจัย และ การอภิปรายผลด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา เป็นเหตุผลที่สนับสนุนว่า โปรแกรมการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งของนักเรียน โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มที่จัดขึ้นในครั้งนี้สามารถบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์ของโปรแกรมที่ได้กำหนดไว้นั้นคือ สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมตามความสามารถของผู้เรียนได้ในระดับหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การนำเทคนิคการอภิปรายกลุ่มไปใช้ในการสอนนั้น ครูควรอธิบายถึงบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มย่อยให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน จนสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้กระบวนการอภิปรายประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น และในระหว่างทดลองสอนครูควรติดตามการดำเนินการอภิปรายของแต่ละกลุ่มทุกขั้นตอน เพื่อให้นักเรียนได้ดำเนินบทบาทของตนได้อย่างเต็มที่ และถูกต้อง

2. ครูควรอธิบายประเด็นของหัวข้อการอภิปรายให้นักเรียนเข้าใจอย่างถูกต้องตรงกัน และเห็นแนวทางในการอภิปรายอย่างชัดเจน
3. การสอนโดยการอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียน ครูผู้สอนควรมีบุคลิกภาพที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย เพื่อจะทำให้กระบวนการอภิปรายเป็นไปได้อย่างราบรื่นและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. กระบวนการในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและสถานการณ์ความขัดแย้งสมมติในแต่ละเรื่องในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้กับรายวิชาในรายวิชาต่างๆ ได้ เช่น วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชาจริยศึกษาหรือนำกระบวนการในการแก้ปัญหาไปใช้กับเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้
5. รูปแบบการสอนในการส่งเสริมการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มจากงานวิจัยครั้งนี้ ครูผู้สอนอาจเลือกสถานการณ์สมมติจากเนื้อหาของความขัดแย้งแต่ละประเภทเฉพาะบางเรื่องไปใช้ได้
6. ในการให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยกันดำเนินการอภิปรายนั้น ควรมีการย้ายสลับกลุ่มอยู่เสมอ เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน โดยพิจารณาให้แต่ละกลุ่มมีนักเรียนที่มีความสามารถในระดับต่างๆคละกันไป เพื่อฝึกการทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่มกับความสามารถในด้านอื่นๆ เช่น การแก้ปัญหาทั่วไป การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ หรือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น